

FORRÓ LAJOS

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Zenta története 1944-ben a vajdasági levéltár anyagainak tükrében

Az előadás a második világháború idején, 1944-ben, Zentán történt – helyi magyarok elleni – partizánmegtorlásokat és azok utólagos igazolásának mechanizmusát vizsgálja, különös tekintettel a Vajdasági Levéltár 183-as fondja (Megszállók és Támogatók Bűntetteit Kivizsgáló Vajdasági Bizottság) alapján.

A Vajdasági Levéltár kutatható anyagai között több fond is tanúskodik az 1944–45-ben elkövetett magyarellenes atrocitásokról, egyúttal korképet adva a titói éra korai szakaszáról. Az Újvidéki Levéltár 183-as fondjának ismeretében ma már tudjuk, hogy a partizánhatalom dokumentálta a népirtást. Az iratokból kiderül, hogy a partizán ítélezés mechanizmusában a mai, illetve a normális európai gyakorlattal ellentétes tendenciák érvényesültek. Az esetek döntő többségében a likvidálás megelőzte a bizonyítási eljárást, tehát mindenképpen elmondható, hogy a megtorlás ártatlanokat vagy olyan személyeket ért, akiket megilletett volna az ártatlanság vétele. Az itt található iratok elemzése rávilágít az igazságszolgáltatási folyamatok torzulásaira, valamint a kollektív bűnösség elvének veszélyeire.

A partizánhatalom részéről az utólagos önigazolás a *feljelentések* gyűjtésével, illetve az „elkövetett” bűnök szerinti csoportba tartozó *névsorok összeállításával* kezdődött. Ezt követte a *jegyzőkönyvek* készítése, majd a *háborús bűnössé nyilvánítás* (F-határozat), illetve esetenként bírósági tárgyalásra is sor került. Ez a tendencia érvényesült Zentán is.

Az előadás hangsúlyozza a forráskritika fontosságát és a történelmi igazság komplexitását, amely nem engedheti meg a leegyszerűsített, kollektív felelősségre vonást.